Ταφή ή καύση των νεκρών; (Βασίλειος Δημαρ. Κουνάλης, θεολόγος)

Date : 29 Οκτωβρίου, 2008

Η ταφή των νεκρών είναι ο κανόνας
για τη συντριπτική πλειοψηφία των εθνών, των λαών και των θρησκειών. Αιγύπτιοι, Ασσυροβαβυλώνιοι, Χετταίοι, Φιλισταίοι, Πέρσες και όλοι οι λοιποί αρχαίοι λαοί, αλλά και φυλές πρωτόγονες και απολίτιστες, στη συντριπτική τους πλειοψηφία και κατά κανόνα θάπτουν τους νεκρούς τους.[01] Και οι Εβραίοι έθαπταν τους νεκρούς τους.[02]
Είχε καταστεί γι' αυτούς η ταφή των νεκρών ένα έθιμο, ένα έθος. Κάτι τέτοιο μας πληροφορεί και ο ευαγγελιστής Ιωάννης όταν γράφει: «Έλαβον ουν το σώμα του Ιησού και έδησαν αυτό οθονίοις μετά των αρωμάτων, καθώς έθος εστί τοις Ιουδαίοις ενταφιάζειν».[03] Είναι δε χαρακτηριστικό ότι ο μη ενταφιασμός στην Παλαιά Διαθήκη αντιμετωπίζεται ως τιμωρία και ατίμωση.[04]

Αλλά
και οι αρχαίοι Έλληνες κατά κανόνα έθαπταν τους νεκρούς τους. Όπως είναι γνωστό και από την ιστορία και από την αρχαιολογία επειδή οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι ο άνθρωπος συνεχίζει την επίγεια ζωή του μετά το θάνατο, ενταφίαζαν τους νεκρούς τους. Εξάλλου τα αντικείμενα που βρίσκουμε στους τάφους των αρχαίων προγόνων μας (τρόφιμα, όπλα, οβολοί κ.λ.π.) αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της πίστης στη μετά θάνατον ζωή. Βέβαια, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι υπήρχαν περιπτώσεις καύσεως στην ελληνική αρχαιότητα, ακόμα όμως και σ' αυτές, τα υπολείμματα (οστά και στάχτη) ενταφιάζονταν.[05]
Η καύση, βέβαια, στις περιπτώσεις αυτές ήταν επιλογή ανάγκης, είτε λόγω λοιμικών ασθενειών ώστε με τον τρόπο αυτό να αποφευχθεί η εξάπλωση της επιδημίας, είτε λόγω πολέμου σε εχθρικό έδαφος ώστε να μην βεβηλώσουν και ατιμάσουν οι εχθροί τα νεκρά σώματα των ηρωικά πεσόντων (τέτοια είναι η περίπτωση της Τροίας).[06]

Πολλά
και ισχυρά είναι τα θεολογικά, ιστορικά, κοινωνικά και άλλα επιχειρήματα με τα οποία η Εκκλησία απορρίπτει την καύση των νεκρών και οριοθετεί την πίστη της και το σεβασμό της στο ανθρώπινο πρόσωπο και κατ' επέκταση στο σώμα του ανθρώπου. Η ταφή των νεκρών μας είναι παράδοση της αγίας μας Εκκλησίας. Η παράδοση αυτή θεμελιώνεται στη Βιβλική και Πατερική γραμματεία και στη γενική θέση και χριστιανική διδασκαλία περί του ανθρώπου ως ψυχοσωματικής οντότητας. Ο απόστολος

Παύλος λέει ότι «το σώμα μας είναι ναός του Αγίου Πνεύματος»[07] και «ει τις τον ναόν του Θεού φθείρει, φθερεί τούτον ο Θεός».[08]
Γι' αυτό και η αγία μας Εκκλησία τιμά και σέβεται το σώμα και δεν μπορεί να το παραδώσει στη φωτιά και να γίνει στάχτη. Εξάλλου ο ίδιος ο Κύριος δέχθηκε να ταφεί κανονικά ως άνθρωπος. Δεν έκανε καμία τροποποίηση στο θέμα αυτό. Μάλιστα η εν σώματι ταφή του αποτελεί την εξωτερική προϋπόθεση της αναστάσεώς του.[09]
Επίσης η Εκκλησία μας σε όλη την πορεία της ενταφιάζει κατά τον ίδιο τρόπο τους πιστούς της, αγίους και μη. Με άλλα λόγια, ο χριστιανός δεν μπορεί να δεχθεί την καύση γιατί αντιμετωπίζει το θάνατο όχι ως τέρμα και τέλος, αλλά με την ελπίδα της αναστάσεως και της αιώνιας κοινωνίας και ζωής με τον Τριαδικό Θεό. Η ταφή δηλαδή του σώματος, για ένα πιστό μέλος της Εκκλησίας του Χριστού, είναι πρώτα πράξη τιμής και σεβασμού προς το ανθρώπινο σώμα και δεύτερον υπόσχεση και ελπίδα για αθανασία και αιώνια ζωή. Αντίθετα, η καύση των νεκρών, οδηγεί σε μια αντίληψη αφανισμού, ανυπαρξίας και μηδενισμού που είναι ολωσδιόλου ξένη προς τη χριστιανική πίστη περί της μετά θάνατον ζωής.

Ούτως,
λοιπόν, εχόντων των πραγμάτων, η Εκκλησία αντιστέκεται στην επιβολή της καύσεως και δη της υποχρεωτικής για τα πιστά μέλη της. Επίσης η Εκκλησία μπορεί να αρνηθεί την εκκλησιαστική κήδευση σ' εκείνον που προτιμά την καύση,[10]
επειδή αυτή του η πράξη δείχνει ότι δεν πιστεύει στην ανάσταση των νεκρών αλλά στον αφανισμό. Η Εκκλησία δεν επιβάλλει την πίστη και τις τελετές της σε όσους είναι ξένοι προς αυτήν. Αλλά και όσοι είναι ξένοι προς την Εκκλησία δεν μπορούν να απαιτούν από αυτήν να ευλογεί τις αυθαίρετες επιλογές τους.

Ας
δούμε όμως τώρα μερικούς από τους λόγους που χρησιμοποιούν οι θιασώτες της καύσης των νεκρών. Κυρίως προβάλλονται λόγοι χωροταξικοί, περιβαλλοντολογικοί, οικονομικοί κ.α. οι οποίοι είναι αδύνατοι και ανίσχυροι. Ένα πρώτο, λοιπόν, επιχείρημα που χρησιμοποιούν είναι η έλλειψη χώρου. Αυτό ισχύει κυρίως για τις μεγάλες πόλεις[11]
όπου τα περιορισμένης εκτάσεως κοιμητήρια δεν μπορούν να φιλοξενήσουν ένα διαρκώς αυξανόμενο αριθμό νεκρών. Έτσι προβάλλουν ως μόνη λύση την αποτέφρωση. Είναι όμως το επιχείρημα αυτό πειστικό; Είναι η δυσκολία ανυπέρβλητη; Όπως για να καταπολεμήσουμε την κυκλοφοριακή συμφόρηση εξαιτίας της αύξησης των αυτοκινήτων, δεν καταργούμε γενικά την κυκλοφορία αλλά κατασκευάζουμε εναέριους και υπόγειους δρόμους, κάτι ανάλογο πρέπει να γίνει και για τα κορεσμένα κοιμητήρια. Αν δεν έχουμε

δηλαδή χώρο, να δημιουργήσουμε χώρο. Η αγάπη και ο σεβασμός δημιουργούν και χώρο και προϋποθέσεις. Εάν τώρα δεν έχουμε χώρο για τους νεκρούς μας, αύριο μεθαύριο δεν θα έχουμε ούτε χρόνο…

Ένας δεύτερος λόγος των υπερασπιστών της αποτέφρωσης είναι ότι με την ταφή κινδυνεύει η υγεία του ανθρώπου. Η άποψη αυτή, όμως, όχι μόνο δεν είναι σωστή, αλλά αντίθετα οι κίνδυνοι μολύνσεως από τα κρεματόρια είναι περισσότεροι. Ας δούμε επιγραμματικά μερικές επιπτώσεις που προκαλούνται με την αποτέφρωση:[12] α) Με τις καύσεις σχηματίζονται εκτός από CO_2 και τοξικές ουσίες (μονοξείδιο του άνθρακα, οξείδια του αζώτου κ.α.). β) Με την αποτέφρωση εκπέμπεται διοξίνη η οποία είναι τοξικό δηλητήριο. γ) Κίνδυνοι εκρήξεων των κρεματορίων, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση ραδιενεργού καπνού. δ) Τα κρεματόρια αντιπροσωπεύουν την τρίτη μεγαλύτερη πηγή εκπομπής υδραργύρου στη Σουηδία. Από τα παραπάνω λοιπόν προκύπτει ότι η αποτέφρωση των νεκρών δημιουργεί οικολογικό πρόβλημα απειλώντας έτσι την υγεία του ανθρώπου και όχι η ταφή. Είναι μεγάλη ειρωνεία, σε μια εποχή που πετάμε πιο πολλά από όσα χρησιμοποιούμε, που καταστρέψαμε περιβαλλοντικά ό,τι φαίνεται και ζει, να νιώθουμε πως κινδυνεύουμε από τα μικρόβια των νεκρών, που ούτε φαίνονται, ούτε φυσικά υπάρχουν στα κοιμητήρια. Τη μόλυνση τη δημιουργούν οι ζωντανοί και όχι οι νεκροί.[13]

Ένα άλλο επιχείρημα είναι το οικονομικό. Υποστηρίζουν, δηλαδή, ότι θα περιορισθούν τα έξοδα της κηδείας με την καθιέρωση της αποτέφρωσης. Τα πράγματα όμως δεν είναι έτσι όπως παρουσιάζονται. Θα πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε ότι το κόστος μιας κηδείας, ενός γάμου, μιας βάπτισης, εξαρτάται στο μεγαλύτερο βαθμό από τη μανία των ανθρώπων για επίδειξη και τη ματαιοδοξία τους. Τουλάχιστον οι τελετές της κηδείας πρέπει να διακρίνονται για την απλότητα, τη λιτότητα, χωρίς να γίνονται περιττά έξοδα, από τα οποία και η ψυχή του νεκρού δεν έχει καμία ωφέλεια, αλλά και ο εγωισμός των ζωντανών αυξάνει. Το οικονομικό λοιπόν επιχείρημα αποδεικνύεται σαθρό για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, επειδή, μπορούμε να μειώσουμε κατά πολύ το κόστος μιας κηδείας και δεύτερον, διότι, η αποτέφρωση σήμερα απαιτεί τεράστια έξοδα.[14]

Ας δούμε όμως τώρα ένα τελευταίο λόγο, που κάποιοι προτάσσουν για την καύση των νεκρών. Είναι τα λεγόμενα ανθρώπινα και ατομικά δικαιώματα. Το επιχείρημα όμως αυτό δεν ευσταθεί, διότι, ζητείται να παραβούν οι

συγγενείς και οικείοι τη φωνή της συνειδήσεώς τους για να εκπληρώσουν την επιθυμία του εκλιπόντος. Η καύση ενός νεκρού δεν είναι ατομικό δικαίωμα του νεκρού πλέον ανθρώπου, διότι, δεν μπορεί να είναι δικαίωμα κάποιου να τον κάψουμε εμείς.

Αντί
επιλόγου παραθέτομε την άποψη του σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικολάου Χατζηνικολάου. Ο σεβασμιώτατος, σε μια ομιλία του σχετική με την καύση και την ταφή των νεκρών αναφέρει: «Καίμε ό,τι έχει αξία, ομορφιά και ζωή. Ό,τι έχει χρόνο μέσα του και διάρκεια. Καίμε τα δάση, καίμε τις περιουσίες μας, καίμε τις αιώνιες αξίες με τους νόμους μας, καίμε τις παραδόσεις μας (αποποινικοποίηση της μοιχείας, νομιμοποίηση των αμβλώσεων κ.λ.π.). Τώρα θέλουμε να καίμε και τα σώματά μας».[15]
Η καύση των νεκρών, σε οποιαδήποτε επιχειρήματα και αν στηρίζεται, βρίσκεται έξω από την Ορθόδοξη διδασκαλία και παράδοση. Ας μείνουμε πιστοί σ’ αυτήν την παράδοση και στα λόγια του αποστόλου Παύλου: «Το σώμα θάβεται άδοξο, θα αναστηθεί όμως ένδοξο· Ενταφιάζεται ανίσχυρο, θα αναστηθεί όμως δυνατό. Ενταφιάζεται σώμα που ήταν εμψυχωμένο από ζωική φυσική δύναμη, θα αναστηθεί όμως ζωοποιημένο από το Πνεύμα του Θεού».[16]

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ.

[01].
Χριστινάκη Π., Ταφή ή καύση των νεκρών; (Ιστορικοκανονική θεώρηση), Πρακτικά ημερίδος, εκδ. Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2000, σ. 49.

[02].

Παπαδοπούλου Ν., Οι εν τη Παλαιά Διαθήκη μνημονευόμενοι τάφοι. Από της εποχής των Πατριαρχών μέχρι της Βασιλείας, Αθήνα 1993, σσ. 128 - 129.

[03]. Ιωάν. 19, 40.

[04]. Πρβλ. Γεν. 38, 24. Λευιτ. 21, 9.

[05]. Τίγκα Α., Η ταφή των νεκρών, Αθήνα 1993, σ. 35, 42.

[06]. Παπαμιχαήλ Γ., «Καύσις ή ενταφιασμός;», Εκκλησιαστικός Φάρος 10 (1912) 336 - 337.

[07]. Α΄ Κορ. 6, 19.

[08]. Α΄ Κορ. 3, 17.

[09]. Δορμπαράκη Γ., «Η καύση των νεκρών», Πειραϊκή Εκκλησία Φεβρ. (1994) 40.

[10].
Η Εκκλησία της Κρήτης όπως προκύπτει από το ομόφωνο ανακοινωθέν που εξέδωσε στις 3 Μαρτίου 2006, φαίνεται να αρνείται τη θρησκευτική κηδεία σε όσους ορθόδοξους έχουν επιλέξει να οδηγηθούν σε καύση μετά το θάνατο. Βλ. Συμβουλάκη Λ., «Άψαλτοι στην πυρά», Νέα Κρήτη 4 Μαρτίου (2006) 17.

[11]. Λέκκου Ε., Ταφή ή καύση των νεκρών;, εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 1994, σ. 12.

[12]. Περισσότερα βλ. Τσαντήλα Ι., Εκκλησιαστική ταφή ή αποτέφρωση;, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα 1999, σσ. 224 - 238.

[13].
Χατζηνικολάου Ν., Το σήμερα, το χθες και το για πάντα της ταφής και της καύσεως των νεκρών, Πρακτικά ημερίδος, εκδ. Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2000, σ. 78.

[14]. Περισσότερα για το κόστος της αποτέφρωσης σε σχετικό άρθρο της εφημερίδος ΄΄Τα Νέα΄΄ 5 Νοεμβρίου 1992.

[15]. Χατζηνικολάου Ν., Το σήμερα... ενθ. ανωτ. σ. 84.

[16]. Α΄ Κορ. 15, 42 - 45.

(Εφημερίδα «ΑΝΩΓΗ»)

(Πηγή: Ιερά Μητρόπολις Γλυφάδος)